

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * י"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון לב * פרשת תולדות תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

פסקי דינים מתוך שאלות ותשובות שעלו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א

להכין למלצר רשימת התפריט לסעודות שבת שבע ברכות

בזמנינו, מצוי עד מאוד שבעלי שמחות וקייטרינגים, מכינים עבור המלצר את הרשימה שמפורט בה הסדר של החלוקה למסובים בסעודות ליל ויום השבת בשבת שבע ברכות, כדי שיראה המלצר ברשימה ויחלק את התבשילים בסעודות אלו לפי הסדר שנכתב ברשימה; הרי הדבר מותר, כיון שאין המלצר רשאי לשנות במאומה ממה שקיבל מבעל השמחה או הקייטרינג.
אמנם אם בעל הקייטרינג נמצא במקום וכן כשבעל השמחה מכין את צרכי הסעודה לבד ורק מביא מלצרים שיחלקו את המאכלים, אסור לו להתערב במעשיהם של המלצרים ולהדריכם מתוך הכתב, מכיון שבוהו החשב במקומו שמא יבוא למחוק, ועל זה ממש גזרו חז"ל, רק יניח למלצרים שיחלקו כפי הסדר שהכין להם בכתב.¹

קריאת כיתובים שתחת התמונות בשבת

ספרים שיש בהם תמונות, ולמטה כתוב על כל תמונה הסבר אם אין חשב משום שטרי הדיוטות, ושאלה זו נוגעת גם להרבה עלונים שיש בהם תמונות ומתחת לתמונות יש הסבר למה שמצולם בתמונה. הנה אם הוא כתוב בלשון הקודש מותר, ובלשון אחר אסור. ובה צריך לערוך לאותם ספרים או עלונים שיש בהם תמונות, שהכיתוב מתחת לתמונות שם הוא בלשון היידיש או אנגליש שאסור לקרוא את הכיתוב ההוא בשבת.²

קריאה בספרי קומיקס בשבת

'ספרי קומיקס', דהיינו שמציירים דמויות וכדו' ובתוך הציורים ישנם כיתובים שזה נותן חלק בהבנת הספור; אם הספר נועד לקריאת סיפורים בלבד, הרי הוא בכלל גזירת שטרי הדיוטות שלא לקרוא בהם בשבת. אמנם אם הספק נוגד לחינוך הצאן לתורה ויראת שמים, ובאופן זה השציר משולבים עם הכיתובים, בזה מושכים לב הילדים ביותר, וכשקוראים בהם נכנס הדבר ללבם ללמוד ולשומר ולעשות, עובדות והנהגות טובות והלכות, נמצא שזה דרך לימוד, שעל כך לא גזרו חז"ל כמו בא בפוסקים.³

אודות החלום שהתפרסם ברבים בדבר אברך מאופקים שרבו בא אליו בחלוםו בליל שבת שמחת תורה שיצא מיד מעירו כי הוא מקום סכנה וכך עשה ובאמת נתברר למחר שחלום היה חלום אמת ואחד מתלמידי החכמים פעיה"ק ירושלים ת"ב שאל ממורינו הרב שליט"א היאך באמת צריכים להתייחס לחלומות עד כדי כך שמותר לחלל בשביל זה שבת, ובפרט מציינו לחז"ל שאמרו דברי חלומות אינם מעלים ואינם מורידים, ומאידך גיסא מציינו כמה פעמים שחז"ל התייחסו לחלומות עד שהתירו להתענות בשבת תענית חלום ואמרו שהתענית מועילה לחלום כאשר בנעונו, והיה פליאה בעינינו מה שנתפרסם שחכם אחד שליט"א הורה שעשה כדת וכדין.

ומורינו הרב שליט"א האריך לבאר בתשובה מתי יש להתייחס לחלום ומתי לא [ישם יתבאר גם כן מתי מחללים שבת על חלום ומתי לא] וציין לדברי המגן אברהם (ס"י קכ"ה סק"ט) ששמענו מדבריו ומה שהתירו להתענות תענית חלום בשבת הוא בשביל שיש פה פני של פיקוח נפש שדוחה את השבת.

ולהטעים הדברים הראה לנו דברי אביו רבינו מרן הקנה בשם זצוק"ל בפנקסו (פסק ר"ט) שכתב וז"ל: יום א' וישלח ח' כסלו תשואה לפ"ק.

ביום אתמול כי יעבור ביום שבת קודש העליל"ט באתה אלי בתוך סעודת שבת של שחרית נערה אחת בת הרה"ח מוה"ר נ"ו הוא כעת בחו"ל ונפשה עגמה עליה להיות שחלמה חלום ברור כל פרטי הדברים איך שאביה נ"י שבק לו ולכל בני ישראל חיים, וכבר היה לאחר חצות היום ועדיין לא אכלה ושאלה מה לעשות אם להמשיך בתעניתה או לא - והוריתי לה בפשיטות הפסקי את תעניתה כמבואר בשו"ע או"ח (ס"י רפ"ה סע"ה) שאין מתעניין תענית חלום בשבת רק על שלשה חלומות יעו"ש - ושאלה אותי אם כן מה לעשות עוד והשבתי לה שאם יש לה כסף שלה טוב שתפריש צדקה וכמאמר הכתוב צדקה תציל ממות - והשבתי לה את חלומה שחלמא טבא חזית והקב"ה יאריך שנותני בטוב ובנעימים ער וועט זך ולטערן און פריינד ביז הונדערט און צוואנציג יאר [הוא עוד יהיה זקן וישמח עד מאה ועשרים שנה] עכ"ל מרן רבינו הקנה בשם זיע"א, והוסיף מורינו הרב שליט"א שיהודי זה באמת האריך ימים וחי עוד שנים וארבעים שנה ונפטר בשיבה טובה לפני כשנתיים.

וראינו שהתייחס לחלום כדבר אמת רק שאמר שלא תתענה תענית חלום ותתן כסף לצדקה, ומורינו הרב שליט"א מצא אסמכתא הנהגתו של אביו רבינו מרן הקנה בשם זצוק"ל ממה שכתב רבי חיים פלאגי' בספרו החפץ חיים (ס"י פ"ח אות יד) וז"ל: חלום שחלם אדם בשבת הוא צודק דיש לו נשמה יתירה (ס' פתרון חלומות בסו"פ דף ט' - ספר פתרון חלומות הובא במגן אברהם) הביא דבריו בתשובת יד אליהו (ס"י לב דף ל"ח ע"ג) וכאשר נראה מפירוש"ם ביומא דף פ"ג בעבודת דרבי מאיר עם כידור שהחלום היה בליל שבת והיה החלום אמת וכדי שלא ילך ויטול הכיס דחאו דאינו אמת כמו שיעו"ש, ע"כ.

והנה החלום הזה שהביאו רבינו מרן הקנה בשם זצוק"ל היה בליל שבת ולזה התייחס אליו כחלום אמת ולזה הטיב את חלומה ואמר לו שאתן כסף לצדקה וברכו באריכות ימים ושנים כמו שנתקיים באמת.

ועל פי דברי הר"ח פלאגי' זצ"ל יש גם מקום להוראת החכם הנ"ל שהיה חלום זה היה בליל שבת והוא חלום אמת ואי אפשר לדחותו כלאחר יד.

עוד הוסיף מורינו הרב שליט"א שודאי אין לדמות מקרה למקרה וחלום לחלום ולחלל שבת בשביל זה. כי דין זה ישתנה מאחד לחבירו עד כמה יוכל לבא למצב של פיקוח נפש או ספק פיקוח נפש וד"ב.

1. בהיכל הוראה (ח"ג הוראה בט) נימק מורינו הרב שליט"א דבריו, דהנה בשו"ע (א"ח סימן שז סעיף יב) נפסק, שאם זימן אורחים והכין להם מיני מגדים וכתב בכתב כמה זימן וכמה מגדים הכין להם אסור לקרוא בשבת אפי' אם כתוב ע"ג כותל הרבה לשום גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות עיי"ש. והנה הן אמת דלכאורה שמשלשן השו"ע משמע דאין לעשות כן, אולם הלכה למעשה נראה להטיר מכמה סוגים, דהנה מקור הדין הוא במשנה בשבת (קמ"ח ע"ב) מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו, אבל לא מן הכתב ואמרו על זה בגמרא שני טעמים לאסור אחד שמא ימחוק מן האורחין ומן המגדים, דהיינו שלפעמים רואה גלא הכין להם לצרכם ומתחרט שזימן אורחים יותר מן הראוי ומוחק מן הכתב כדי שלא יקראם השום וכן בבימי מגדים "כ מתנחם לפעמים למעטם, ועוד טעם שמא יבוא לקרות גם בשטרי הדיוטות שאסור. אמנם בנדון דידן נראה לענ"ד דאין בזה איסור כי כל מה שאסרו חכמים להתבונן בכתב הוא רק לבעל הבית [בעל הקייטרינג] אבל לא לשמש [המלצר] כמו שכתב בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סימן כא) דעל קריאת השמש מתוך הכתב לא גזרו חכמים מעולם רק על בעל הבית קאמו, וכ"כ בתשובת הב"ח (סימן קצ"ב) ע"ש דלא ימנה את אורחיו וכפירוש רש"י שם משא"כ על השמש מעיקרא לא גזרו אפי' לסעודת הרשות, ע"כ. והביאו להלכה במשנה ברורה (סימן שז ס"ק מז). ובנ"ד פשוט שהמלצר אין אצלו חילוק איך יהיה סדר החלוקה והוא עושה לפי הסדר שנתן לו בעל הקייטרינג ובה האופן ודאי דליכא למיחש שמא ימחוק כי אין לו שום ענין בסדר החלוקה ועל זה לא גזרו חז"ל.

אמנם אם בעל הקייטרינג נמצא במקום וכן כשבעל השמחה מכין את צרכי הסעודה לבד ורק מביא מלצרים שיחלקו את המאכלים פשוט שאסור לו להתערב במעשיהם של המלצרים ולהדריכם מתוך הכתב דבכה"ג החשב במקומו ועל זה ממש גזרו חז"ל. אלא יניח למלצרים שיחלקו כפי הסדר שהכין להם בכתב.

והנה בכל זה עלתה לנו ארוכה לחשב של שמא ימחוק, אמנם אכתיל לא יציאנו מהחשב של קריאת שטרי הדיוטות שגם זה אסור כמבואר בשו"ע (שם סעיף ג') וזה אינו תלוי אם יש לשמש חילוק בצורת עבודתו. ועל זה נראה דיש לסמוך על מה שכתב המגן אברהם (שם ס"ק ט"ז) דכבר כתב הב"ח מה שנוהגין שהשמש קורא לסעודה מתוך הכתב אסור נהי דלשמא ימחוק ליכא למיחש אלא כשבעל הסעודה בעצמו קורא מכל מקום איכא למיגזר משום שמא יקרא כו' עכ"ל, ואני אומר מנהג ישראל תורה הוא, דהא חשבונות של מצוה שרי כמ"ש בסימן ש"ו (סעיף ט') ולא גזרינן אטו חשבונות שאינן של מצוה כ"ש הכא דהוא גופה גזירה אטו שטרי חשבונות דשרי בשל מצוה, עכ"ל המג"א.

2. בתשובה (היכל הוראה ח"א הוראה ג) כתב מורינו הרב שליט"א, שכבר בא בדברים עם מרן רבינו הקנה בשם" זי"ע על ענין זה, והוא הורה לחלק בין אם הכתוב הוא בלשון הקודש שאז מותר ואם בלשון אחר אסור, והוראתו היא ע"פ דברי הרמ"א סי' שז סט"ו שהתיר לקרות סיפורי מלחמה ודברי חול בלה"ק. אמנם במשנ"ב שם ס"ק ס"ד הביא דהאחרונים חלקו על הרמ"א וכן דעת הגר"א ואסרו גם בלה"ק אבל הלכה למעשה הורה מרן רבינו הקנה בשם זי"ע כדברי הרמ"א, (שסמוך על המשנה בורה שלפני זה ס"ק ס"ג דכתב דלשון קודש בעצמו יש בו קדושה).

3. כן הורה מורינו הרב שליט"א (היכל הוראה ח"ה הוראה יט), והוא על פי מה שכתב השו"ע (א"ח סי' שז סעי' טו), כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות או דיוקנאות של בני אדם של מעשים כגון מלחמות דוד וגלית וכתובים זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני, אסור לקרות בו בשבת, ע"כ. א"כ לכאורה גם בזה יהיה אסור לקרותו בשבת.

